

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ปัญหาการกำหนดสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ : กรณีศึกษาสหภาพยุโรป เปรียบเทียบประเทศไทย

สมฤดี แก้วขาว¹, ภาวิตา คำชาย²

¹สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, E-mail : skylion510@gmail.com

²อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, E-mail : pawita.ka@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ปัญหาการกำหนดสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ : กรณีศึกษาสหภาพยุโรป เปรียบเทียบกับไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาแนวทางเกี่ยวกับสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ในระดับสากล เปรียบเทียบกับสหภาพยุโรป (2) เพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดสภาพบุคคลตามกฎหมายแพ่งของไทยและพิจารณาประเภทของปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถมีสภาพบุคคลได้ (3) เพื่อแก้ไขปรับปรุงโครงสร้างทางกฎหมายให้สามารถบังคับใช้กับกรณีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์และการกำหนดสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ได้ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาจำแนกได้ดังนี้ 1. เมื่อวิเคราะห์แนวทางในการให้สภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ในสหภาพยุโรปพบว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าในอนาคตอันใกล้นี้สหภาพยุโรปจะมีการออกกฎหมายมารองรับสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ โดยจะต้องมีการสร้างหมวดหมู่ใหม่ขึ้นที่มีลักษณะเฉพาะ และสร้างขอบเขตในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อความเสียหาย 2. แม้ว่าแนวโน้มในการให้สภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ภายใต้กรอบกฎหมายของประเทศไทยยังไม่มีแนวทางในเรื่องนี้ แต่ผู้วิจัยเห็นว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถจะมีสภาพบุคคลตามกฎหมายได้ เนื่องจากหากปัญญาประดิษฐ์สามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเองและมีความสามารถต่าง ๆ รวมทั้งมีความเป็นอิสระนั้น กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันอาจจะไม่เพียงพอหรือไม่ครอบคลุมกฎหมายที่จะคุ้มครองในเรื่องความรับผิดของปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถมีสภาพบุคคลตามกฎหมายได้ คือ ปัญญาประดิษฐ์ประเภท ปัญญาประดิษฐ์ทั่วไป หรือ Artificial General Intelligence (AGI) และปัญญาประดิษฐ์ประเภทซูเปอร์ปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Superintelligence (ASI)

คำสำคัญ : ปัญญาประดิษฐ์, สภาพบุคคลตามกฎหมาย, บุคคลอิเล็กทรอนิกส์

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Legal personhood for Artificial Intelligences: Comparison study between European Union and Thailand

Somrudee Kaeokhao¹, Pawita KaKhai²

¹Department of Law Faculty of Humanities and Social Sciences, E-mail : skylion510@gmail.com

²Lecturers of Law Faculty of Humanities and Social Sciences, E-mail: pawita.ka@ssru.ac.th

Abstract

The research named Legal personhood for Artificial Intelligences: Comparison study between European Union and Thailand aimed to (1) study the artificial intelligence in the international level compared to the European Union. (2) construct guidelines for determining the status of persons under Thai civil law and consider personhood for particular kind of artificial intelligence and (3) suggest appropriate guideline with regards to legal structure and legal personhood for AI by using qualitative approach and content analysis. The results of the study were as followed: 1. After analyzing the trend regarding artificial intelligence in the European Union, it was very likely that in the near future the European Union would adopt legislation to support personhood for artificial intelligence as a sui generis law. 2. Although the trend in artificial intelligence under the Thai legal framework had not been addressed. Researcher found that artificial intelligence might attain legal status. If artificial intelligence could make decision by itself. Existing laws might not be proper or cover AI's liability. In this case, the artificial intelligence which would likely adopt the personhood were as followed : Artificial General Intelligence (AGI) and Artificial Superintelligence (ASI)

Keywords : Artificial Intelligences, The Legal personality, Electronic personhood

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทนำ

ในปัจจุบัน ปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence (AI) ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นและค่อยๆ กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันมนุษย์ ดังนั้น เมื่อการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ก้าวหน้าขึ้นกฎหมายก็ต้องพัฒนาตามไปด้วย ซึ่งกลายเป็นความท้าทายของมนุษยชาติที่จะต้องเผชิญหน้ากับกรอบกฎหมาย โดยพิจารณาว่าจะกำหนดสภาพบุคคลให้กับปัญญาประดิษฐ์ได้หรือไม่ เพื่อที่จะสามารถกำหนดสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของปัญญาประดิษฐ์เสมือนกับบุคคลตามกฎหมายได้ ทั้งนี้ หลักในการให้สภาพบุคคลในระบบกฎหมายนั้น จะเกิดขึ้นได้กับมนุษย์ที่มีชีวิตอยู่รอดแต่ในเวลาเกิดเท่านั้น ตามบทบัญญัติมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่เกิดจนตายและเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าสภาพบุคคลได้เริ่มขึ้นเมื่อใดและได้สิ้นสุดลงเมื่อใด และถือว่าเป็นหลักกฎหมายพื้นฐานที่สำคัญของกฎหมายในเรื่องทางแพ่ง (Arcelia&Adriano,2015) อนึ่งหากพิจารณาในการกำหนดสภาพบุคคลแล้วพบว่ากฎหมายยังได้ให้สภาพบุคคลแก่บุคคลที่มีลักษณะแตกต่างจากบุคคลธรรมดาโดยสิ้นเชิงอีกด้วย นั่นคือการกำหนดให้นิติบุคคลมีสภาพบุคคล ซึ่งเป็นบุคคลที่กฎหมายได้มีการสมมติขึ้นและกำหนดขอบเขตของความสามารถโดยการพิจารณาจากตราสารจัดตั้งนิติบุคคล นอกจากนี้แนวความคิดในเรื่องการสร้างสภาพบุคคลของนิติบุคคลนั้นได้เริ่มขึ้นในประเทศอังกฤษ และได้แพร่หลายไปในสหภาพยุโรป โดยนักกฎหมายอังกฤษได้อธิบายว่า คณะบุคคลที่เข้ากันเป็นห้างหุ้นส่วนหรือสมาคมย่อมมีสภาพบุคคล โดยเกิดขึ้นจากการที่กฎหมายสมมติให้มีขึ้น ซึ่งมีชื่อเรียกว่า Artificial person (กิตติศักดิ์ ปรกติ, 2550)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าความสำคัญในการรักษาสิทธิและการกำหนดภาระหน้าที่ของแต่ละบุคคลในสังคมเป็นเหตุผลที่ทำให้เกิดสภาพบุคคลของบุคคลธรรมดา ส่วนความสำคัญในการรักษาสิทธิและการกำหนดภาระหน้าที่ของคู่สัญญาในทางธุรกิจเป็นเหตุผลในการกำหนดสภาพบุคคลของนิติบุคคล กล่าวคือ สภาพบุคคลสะท้อนความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิและความจำเป็นในการผิตนเอง (Sepponen,Talumäe & Büth, 2017) มีคำกล่าวของ Sir Frederick Pollock ซึ่งเป็นหนึ่งในนักประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นนำของประเทศอังกฤษในปลายศตวรรษที่ 19 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้กล่าวไว้ว่า “สภาพบุคคลนั้น ไม่ได้หมายถึงการมีสภาพเป็นมนุษย์เท่านั้น แต่จะต้องมีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ด้วย ซึ่งนักกฎหมายจะเรียกมนุษย์เหล่านี้ว่าบุคคลธรรมดา โดยจะต้องเป็นผู้ที่สามารถจะมีสิทธิและหน้าที่ได้เป็นสำคัญ” (Sir Frederick Pollock, 1896) แต่เมื่อความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีได้ผนวกกับสังคมมนุษย์ที่เจริญขึ้น ส่งผลให้ความสามารถของปัญญาประดิษฐ์มีเพิ่มมากขึ้น

อนึ่งการที่สหภาพยุโรปได้พยายามสร้างสถานะทางกฎหมายสำหรับปัญญาประดิษฐ์นั้น เนื่องจาก คณะกรรมาธิการยุโรปด้านกฎหมาย (the European Parliament's Committee on Legal Affairs : JUR) เห็นว่าสหภาพยุโรปควรจะต้องดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านกฎหมายและจริยธรรมที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ โดยให้จัดตั้งคณะทำงานขึ้นในปี พ.ศ. 2558 (European Parliament, 2016) ซึ่งการที่รัฐสภายุโรปได้พิจารณาร่างมติเช่นนี้กล่าวได้ว่าเป็นการเสนอสิทธิมนุษยชนให้กับปัญญาประดิษฐ์แทนการกำหนดกรอบทางกฎหมายที่มีอยู่ เพื่อตอบคำถามพื้นฐานที่ว่าปัญญาประดิษฐ์ควรมีสภาพบุคคลหรือไม่ ทั้งนี้ได้เสนอให้มีการพิจารณาถึงการมีระบบการลงทะเบียนปัญญาประดิษฐ์และเรียกร้องให้คณะกรรมาธิการกำหนดเกณฑ์สำหรับการจำแนกปัญญาประดิษฐ์ เพื่อระบุประเภทของปัญญาประดิษฐ์ที่จะต้องจดทะเบียน อย่างไรก็ตาม ได้มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับการให้สภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ไว้ในบทความที่มีชื่อว่า The Future Is Now: Legal Consequences of Electronic Personality for Autonomous Robots ซึ่งเป็น

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การวิเคราะห์ไปในทิศทางเดียวกับการนำเสนอรายงานประกอบการเสนอร่างกฎหมายว่าด้วยการควบคุมหุ่นยนต์ของเมดิ เดลโว โดยได้กล่าวว่าการจัดตั้งบุคคลอิเล็กทรอนิกส์สามารถทำได้ ซึ่งจะต้องกำหนดให้มีการลงทะเบียนปัญญาประดิษฐ์ในทะเบียนกลาง อนึ่งการลงทะเบียนของบุคคลอิเล็กทรอนิกส์ในทะเบียนส่วนกลางนี้จะต้องมีการเผยแพร่ข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับบทบัญญัติทางกฎหมายในปัจจุบันที่บังคับใช้กับนิติบุคคล (Schrijver,2018)

สำหรับประเทศไทยนั้น แม้จะได้มีการศึกษาในเรื่องของปัญญาประดิษฐ์ก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นการศึกษาในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ ทั้งในภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม หรือการใช้เป็นเครื่องมือช่วยทำงานในกิจกรรมของมนุษย์เท่านั้น ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ เช่น งานวิจัยกิจกรรมระบบปัญญาประดิษฐ์ของกล้องวงจรปิด (Smart CCTV System) งานวิจัยการพัฒนาเครื่องต้นแบบตัวควบคุมการเจริญเติบโตของพืชด้วยวิธีการปัญญาประดิษฐ์ออกสู่เชิงพาณิชย์ งานวิจัยการพัฒนาเครื่องต้นแบบโรคปลูกพืชอัจฉริยะเพื่อควบคุมการเจริญเติบโตด้วยวิธีการปัญญาประดิษฐ์ เป็นต้น ส่วนการศึกษาเรื่องปัญญาประดิษฐ์ยังคงมีน้อย มีเพียงบทความวิชาการที่ชื่อว่ากฎหมายกับการคุ้มครองปัญญาประดิษฐ์ ที่เสนอแนวคิดว่าปัญญาประดิษฐ์ในระดับเบื้องต้น (Artificial Narrow Intelligence หรือ ANI) และปัญญาประดิษฐ์ในระดับทั่วไป (Artificial General Intelligence หรือ AGI) ควรมีสถานะเป็นเพียงทรัพย์สินของผู้ผลิต ผู้พัฒนา หรือเจ้าของเท่านั้น แต่ให้ปัญญาประดิษฐ์ประเภทที่สามารถคิดเชิงนามธรรม เรียนรู้และตัดสินใจได้เองอย่างมีอิสระเหนือการควบคุมใดๆ (Artificial Superintelligence หรือ ASI) สามารถมีสภาพบุคคลได้ (ภูมินทร์ บุตรอินทร์,2561)

ซึ่งการจะออกกฎหมายเพื่อรับรองสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์จำต้องอยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2560 มาตรา 77 ด้วย ทั้งนี้ หากในอนาคตได้มีการรับรองสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ที่ได้พัฒนาจนถึงขั้นที่สามารถมีสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบได้ ประเทศไทยก็ควรต้องพิจารณาถึงแนวทางและการออกกฎหมาย ตลอดจนความจำเป็นในการปรับปรุงโครงสร้างทางกฎหมาย เพื่อรับรองการกำหนดสภาพบุคคลให้แก่ปัญญาประดิษฐ์มากขึ้น

แม้ว่าโดยสภาพของกฎหมายในปัจจุบัน ยังไม่ได้มีการขบคิดในแง่ของกฎหมายในการให้สภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ซึ่งสามารถต่อยอดไปในเรื่องสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของปัญญาประดิษฐ์ได้ โดยงานวิจัยนี้มุ่งเปรียบเทียบแนวคิดสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์กับสหภาพยุโรปซึ่งมีความก้าวหน้าในแนวคิดดังกล่าว โดยได้มีการยกขึ้นพิจารณาในการประชุมใหญ่สหภาพยุโรปในต้นปี 2561 ที่ผ่านมา งานวิจัยฉบับนี้จึงมีความใหม่และเอื้อต่อการพัฒนาของศาสตร์กฎหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางเกี่ยวกับสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ในระดับสากล เปรียบเทียบกับสหภาพยุโรป
2. เพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดสภาพบุคคลตามกฎหมายแพ่งของไทย และพิจารณาประเภทของปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถมีสภาพบุคคลได้
3. เพื่อแก้ไขปรับปรุงโครงสร้างทางกฎหมายให้สามารถบังคับใช้กับกรณีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์และการกำหนดสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ได้

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เนื้อเรื่อง/การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของปัญญาประดิษฐ์

Mady Delvaux ผู้ที่ได้เสนอร่างรายงานประกอบการเสนอร่างกฎหมายว่าด้วยการควบคุมหุ่นยนต์ แก่รัฐสภายุโรป โดยเป็นสมาชิกกลุ่ม Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats (S&D Group) ซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองในรัฐสภายุโรปของพรรคสังคมนิยมยุโรป (PES) ได้กล่าวถึง ปัญญาประดิษฐ์ในลักษณะของการอธิบายเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ว่า “ปัญญาประดิษฐ์เป็นหุ่นยนต์ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตัวเองเพิ่มมากขึ้นกว่าหุ่นยนต์ในอดีต โดยปัญญาประดิษฐ์ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ รถยนต์ไร้คนขับ และยังมีปัญญาประดิษฐ์ในรูปแบบอื่นๆอีก เช่น หุ่นยนต์อุตสาหกรรม หุ่นยนต์ดูแล หุ่นยนต์บันเทิง หุ่นยนต์ทางการแพทย์ (European Parliament, 2017)”

ศาสตราจารย์พิเศษวิชัย อริยะนันท์ ผู้พิพากษาอาวุโสประจำศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ได้ให้นิยามของปัญญาประดิษฐ์ไว้ว่า “ปัญญาประดิษฐ์ คือ การตัดสินใจของหุ่นยนต์ เครื่องจักร เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ใดๆ ที่เกิดจากคำสั่งหรือชุดคำสั่งที่สร้างขึ้น มิใช่เพียงเพื่อให้ทำงานให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างแน่นอน เพราะถ้าคำสั่งที่เกิดผลอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นที่แน่นอน นั่นคือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แต่ปัญญาประดิษฐ์เหนือกว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ว่า ปัญญาประดิษฐ์จะเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลที่ได้รับ แล้วออกคำสั่งให้เครื่องจักร เครื่องมือ หรืออุปกรณ์กระทำการ ไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่าง เพื่อให้เกิดผลหรือระงับผลอย่างหนึ่ง อย่างใดหรือหลายอย่าง โดยปราศจากการสั่งการเพิ่มเติมของมนุษย์หรือร่วมกับการควบคุมของมนุษย์ (วิชัย อริยะนันท์, 2561)”

การแบ่งประเภทของปัญญาประดิษฐ์

เป็นแบ่งประเภทตามระดับปัญญาหรือความฉลาด ซึ่งเป็นการแบ่งที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยมีการจำแนกออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 ปัญญาประดิษฐ์ระดับเบื้องต้น หรือ Artificial Narrow Intelligence (ANI) ซึ่งบางครั้งอาจเรียกว่า “Weak AI” เป็นปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถทำงานได้อย่างจำกัด เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น และไม่สามารถกระทำการอื่นนอกเหนือจากขอบเขตที่ตั้งค่าไว้ได้

ระดับที่ 2 ปัญญาประดิษฐ์ทั่วไป หรือ Artificial General Intelligence (AGI) ซึ่งบางครั้งอาจเรียกว่า “Strong AI” หรือ “Human-Level AI” เป็นปัญญาประดิษฐ์ที่มีสติปัญญาเทียบเท่ากับสมองของมนุษย์ โดยที่สามารถเลียนแบบพฤติกรรมของมนุษย์ได้

ระดับที่ 3 ซุปเปอร์ปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Superintelligence (ASI) เป็นปัญญาประดิษฐ์ที่ถือว่ามีความฉลาดเหนือกว่าสติปัญญาของมนุษย์ (อริวิวัฒน์, 2561)

สภาพบุคคลตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายสหภาพยุโรปและไทย

โดยหลักแล้ว บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลต่างก็ถือว่ามีสภาพบุคคลตามกฎหมายเช่นเดียวกัน เพียงแต่ต่างกันที่หลักเกณฑ์ของการเกิดขึ้นและมีอยู่ตามกฎหมายที่แตกต่างกันเท่านั้น ซึ่งกฎหมายว่าด้วยสภาพบุคคลตามกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) หรือที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ (Common law) ก็ตาม ก็ได้มีการแบ่งบุคคลออกเป็นสองประเภทเช่นเดียวกัน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

นั่นก็คือ บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล โดยจะแตกต่างกันไปตามแต่สาระสำคัญของกฎหมายของประเทศนั้นๆ
ทั้งนี้ ประเทศในภาคพื้นยุโรปและประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil law

1. บุคคลธรรมดา ได้มีนิยามอยู่ในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 15 บัญญัติว่า “วรรคแรก สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก และสิ้นสุดลงเมื่อตาย วรรคสอง ทารกในครรภ์มารดาที่สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากว่าภายหลังคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก” ซึ่งหมายความว่า มนุษย์ที่เกิดจากครรภ์มารดาโดยการคลอดออกมามีชีวิตอยู่รอด และเมื่อเกิดมาอยู่รอดก็ถือว่า บุคคลนั้นมีสภาพบุคคลตามกฎหมาย สามารถมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้มีการบัญญัติเรื่องสภาพบุคคลไว้ภายใต้ บทบัญญัติตั้งแต่มาตรา 15 จนถึงมาตรา 18 ส่วนสภาพบุคคลตามกฎหมายไทยนั้นเริ่มขึ้นเมื่อคลอด โดย “การคลอด” นั้น หมายถึง การที่ทารกออกมาจากครรภ์มารดา โดยถือว่าเป็นการคลอดก็ต่อเมื่ออวัยวะต่าง ๆ ของทารกได้ออกจากครรภ์มารดาจนหมดสิ้นแล้ว แม้จะยังไม่ได้ตัดสายสะดือของทารกออกก็ตาม และ “การอยู่รอดเป็นทารก” หมายถึง การที่ทารกสามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยลำพังตนเอง กล่าวคือ สามารถหายใจเองได้ แม้จะหายใจได้เองเพียงครั้งเดียวแล้วตาย ก็ถือว่ามีอยู่รอดเป็นทารกแล้ว (ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, 2545, หน้า 139) แต่หากทารกยังอยู่ในครรภ์มารดาและยังไม่คลอดออกมา ทารกนั้นย่อมไม่มีสภาพบุคคลตามกฎหมาย

2. นิติบุคคล ซึ่งมีความเป็นอิสระแยกต่างหากหรือเป็นเอกเทศจากบุคคลธรรมดา โดยกฎหมายได้สมมติให้นิติบุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาด้วย หรือกล่าวได้ว่า นิติบุคคลนั้นจะต้องเป็นประธานแห่งสิทธิได้ ทั้งนี้การดำเนินการต่าง ๆ จะต้องกระทำการแทนโดยบุคคลธรรมดา

ประเทศไทยได้มีการบัญญัติในเรื่องของนิติบุคคลไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตั้งแต่ มาตรา 65 ถึงมาตรา 136 และได้มีการนิยามความหมายของนิติบุคคลไว้ในมาตรา 65 บัญญัติว่า “นิติบุคคล จะมีขึ้นได้ก็แต่ด้วยอาศัยอำนาจแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น” หมายความว่า นิติบุคคลอาจมีขึ้นได้ โดยอาศัยอำนาจของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันมีฐานะเป็นกฎหมายทั่วไป หรือกฎหมายอื่น อันมีฐานะเป็นกฎหมายเฉพาะก็ได้

อนึ่ง นิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่ สมาคม มูลนิธิ ห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนแล้ว ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด นอกจากนี้ยังมีนิติบุคคลอื่นซึ่งก่อตั้งโดยอาศัยอำนาจของกฎหมายที่มีใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อีก เช่น กระทรวง ทบวง กรม บริษัทมหาชนจำกัด บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์จำกัด มหาวิทยาลัยเอกชน สหกรณ์ เป็นต้น โดยสิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคลนั้นมีได้เพียงแต่ ที่ได้ระบุไว้ในข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งเท่านั้น ซึ่งจะทำให้การอื่นใดนอกขอบวัตถุประสงค์ไม่ได้

แนวคิดสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ในสหภาพยุโรปและไทย

โดยในสหภาพยุโรปได้มีการนำเสนอรายงานประกอบการเสนอร่างกฎหมายว่าด้วยการควบคุม หุ่นยนต์ของเมตี เดลโว (Mady Delvaux) สมาชิกกลุ่ม Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats (S&D Group) ซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองในรัฐสภายุโรปของพรรคสังคมนิยมยุโรป (PES) ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของสหภาพยุโรปในการกำหนดหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน โดยเสนอให้มีการออกแบบ จริยธรรมที่นำไปสู่การออกแบบ การผลิต การพัฒนาและการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อเป็นแนวทางของกฎหมาย

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ซึ่งเป็นเรื่องเร่งด่วนมาก เพื่อตอบคำถามพื้นฐานว่าปัญญาประดิษฐ์ควรมีสภาพบุคคลหรือไม่ และได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการสร้างสภาพบุคคลใหม่สำหรับปัญญาประดิษฐ์ให้มีสภาพบุคคลเป็นบุคคลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ปัญญาประดิษฐ์สามารถมีสิทธิและมีข้อผูกมัดเฉพาะ รวมทั้งในเรื่องของความรับผิดชอบในทางแพ่งด้วย อย่างไรก็ตาม แนวทางในการให้สภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ที่นำเสนอผ่านรายงานดังกล่าว ได้เสนอให้พิจารณาการให้สภาพบุคคลได้เฉพาะแต่กรณีของปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถตัดสินใจได้เอง และมีความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่สามได้เองอย่างอิสระเท่านั้น (Delvaux, 2017)

ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อมีการเผยแพร่รายงานดังกล่าวออกสู่สังคมก็มีฝ่ายที่คัดค้าน บ้างก็เห็นว่าการยกระดับปัญญาประดิษฐ์ให้มีสภาพบุคคลจะเป็นการลดระดับของมนุษยชาติ ซึ่งในเอกสารแสดงจุดยืน (Position Paper) ของสมาคมวิศวกรรมยุโรป (European Engineering Industries Association) เกี่ยวกับกฎกติกาการยาทเกี่ยวกับวิทยาการหุ่นยนต์ ก็ได้ออกมาคัดค้านในการที่จะให้สภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ โดยได้แสดงความกังวลเกี่ยวกับรายงานประกอบการเสนอร่างกฎหมายดังกล่าว ซึ่งได้กล่าวว่าจะไม่เห็นความจำเป็นในการสร้างสภาพบุคคลใหม่ในระบบกฎหมายให้แก่บุคคลอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากประเด็นหลักในเรื่องความปลอดภัยของปัญญาประดิษฐ์นั้น ได้มีการคุ้มครองในเรื่องที่เกี่ยวกับมาตรฐานด้านความปลอดภัยอยู่แล้ว เช่น ความรับผิดชอบต่อสินค้าเป็นไปตามข้อบังคับ EU 85/374 / EWG เป็นต้น ได้เสนอให้สหภาพยุโรปตรวจสอบกฎหมายหรือระเบียบที่ใช้อย่างละเอียด เพื่อให้เห็นว่ากฎหมายหรือระเบียบที่มีอยู่นั้นมีเพียงพอต่อการแก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าวแล้ว เพียงแต่จะต้องมีการควบคุมที่เข้มงวดในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์มากขึ้นเท่านั้น โดยกำหนดให้มีการชี้แจงข้อมูลต่าง ๆ เช่น ผู้ที่เป็นเจ้าของ ข้อจำกัดของปัญญาประดิษฐ์ ตลอดจนข้อมูลที่ละเอียดอ่อน เป็นต้น (European Engineering Industries Association, n.d.)

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางในเรื่องทางกฎหมายที่เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ในประเทศไทยยังมีผู้ที่ทำการศึกษาในเรื่องนี้ถือว่าไม่น้อยมาก ซึ่งเมื่อศึกษาบทความวิชาการที่ชื่อว่า “กฎหมายกับการคุ้มครองปัญญาประดิษฐ์” ที่ได้มีแนวความคิดเกี่ยวกับปัญหาที่ว่าปัญญาประดิษฐ์ควรเป็นเพียงทรัพย์สินหรือควรมีสภาพบุคคลในลักษณะที่ใกล้เคียงกับมนุษย์ โดยได้แยกพิจารณา ดังนี้

1. ปัญญาประดิษฐ์ในระดับเบื้องต้น (Artificial Narrow Intelligence หรือ ANI) ซึ่งเป็นประเภทที่สามารถทำงานได้เองโดยอัตโนมัติ แต่มีความสามารถจำกัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น และปัญญาประดิษฐ์ในระดับทั่วไป (Artificial General Intelligence หรือ AGI) ซึ่งเป็นประเภทที่สามารถคิดได้อย่างมีเหตุผล สามารถวางแผน แก้ปัญหา และเรียนรู้ได้เองจากประสบการณ์ สถานะของปัญญาประดิษฐ์ทั้ง 2 ประเภทนี้ ควรมีสถานะเป็นเพียงทรัพย์สินของผู้ผลิต ผู้พัฒนา หรือเจ้าของเท่านั้น เนื่องจากไม่ปรากฏว่าปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าวมีการคิดและตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง จึงไม่มีความจำเป็นในการให้สภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ประเภทนี้

2. ปัญญาประดิษฐ์ประเภทที่สามารถคิดเชิงนามธรรม กล่าวคือ เป็นประเภทที่สามารถเรียนรู้และตัดสินใจได้เองอย่างมีอิสระเหนือการควบคุมใด ๆ (Artificial Superintelligence หรือ ASI) การให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ปัญญาประดิษฐ์ประเภทนี้มีความเป็นไปได้ เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์ประเภทนี้มีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกับนิติบุคคลตามกฎหมายในปัจจุบัน เช่น มีอายุยืนยาวไม่จำกัด เป็นต้น ซึ่งถ้าให้สถานะปัญญาประดิษฐ์ประเภทนี้เป็นทรัพย์สินขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง หรือนิติบุคคลใดนิติบุคคลหนึ่งแล้วนั้นอาจมี

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ปัญหาที่เกี่ยวกับการพิสูจน์ความรับผิดชอบที่จะเกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ประเภทนี้เป็นเรื่องยากและเป็นความยุ่งยากในทางปฏิบัติเมื่อมีการโอนขายกิจการหลายครั้ง (ภูมินทร์ บุตรอินทร์, 2561.)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นแนวทางการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารจากหนังสือ ตำราทางกฎหมายและทางวิชาการ บทความวิชาการ ข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต บทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้องให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ในประเด็นเรื่อง “ปัญหาการกำหนดสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ : กรณีศึกษาสหภาพยุโรปเปรียบเทียบกับไทย” ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ดังกล่าวมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด (conceptual framework) หรือตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2. ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นปัญหาเรื่องการกำหนดสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อนำมาปรับใช้ในกรณีศึกษาในเรื่องของการกำหนดสภาพบุคคลทางกฎหมายแก่ปัญญาประดิษฐ์ โดยมีรายละเอียด ขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสภาพบุคคล ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายลักษณะทรัพย์ สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน แนวคิดสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ในสหภาพยุโรปและไทย จากรายงานประกอบการเสนอร่างกฎหมายของสหภาพยุโรป ตลอดจนการให้กรอบแนวทางในการดำเนินการ

3. การวิจัยเอกสาร

วิธีการในการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาแบบวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพ (Documentary research) โดยวิเคราะห์ ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ บทความวิชาการ ข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต และบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งในส่วนของแต่ละประเทศได้ศึกษาถึงแนวทางในการกำหนดสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์และการกำหนดความรับผิดชอบของปัญญาประดิษฐ์จากรายงานประกอบการเสนอร่างกฎหมายของสหภาพยุโรป และได้ศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสภาพบุคคล ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล เพื่อนำมาประกอบในการวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางในการกำหนดสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ตามกฎหมายแพ่งในประเทศไทย

4. การวิจัยเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ

สำหรับในการศึกษาสาเหตุของการกำหนดสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ โดยใช้การวิจัยเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ (Causal comparative research) มุ่งศึกษาสาเหตุผลที่เกิดขึ้น โดยทั้งเหตุและผลที่ได้เกิดขึ้นก่อนแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษาย้อนหลังไปถึงผลซึ่งสืบเนื่องมาจากความสามารถและความเป็นอิสระของปัญญาประดิษฐ์ แล้วศึกษาย้อนกลับไปหาองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุของการกำหนดสภาพบุคคลให้แก่ปัญญาประดิษฐ์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้ ใช้การเก็บข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ ที่ได้มาจากเอกสารต่างๆ เช่น หนังสือ ตำราทางกฎหมายและทางวิชาการ บทความวิชาการ ข้อมูลข่าวสารจาก

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

อินเทอร์เน็ต บทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายสหภาพยุโรป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลอยู่ในรูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแหล่งปฐมภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำราทางกฎหมายและทางวิชาการ บทความวิชาการ ข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต บทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้อง ทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายสหภาพยุโรป เพื่อใช้ในการพิจารณาการกำหนดสภาพบุคคลให้แก่ปัญญาประดิษฐ์ โดยจะให้สภาพบุคคลเป็นบุคคลอีกประเภทหนึ่งแยกต่างหากจากบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลหรือการมีสถานะทางกฎหมายแพ่ง หรือจะให้มีการตีความปัญญาประดิษฐ์เป็นเพียงทรัพย์สินตามระบบกฎหมาย รวมทั้งปัญญาประดิษฐ์ประเภทใดที่จะสามารถมีสภาพบุคคลได้ และพิจารณาเกี่ยวกับความจำเป็นในการกำหนดสภาพบุคคลตามกฎหมายแก่ปัญญาประดิษฐ์

ผลการวิจัย

เมื่อวิเคราะห์แนวโน้มในการกำหนดสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ในสหภาพยุโรปแล้วพบว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าในอนาคตอันใกล้นี้สหภาพยุโรปจะมีการออกกฎหมายมารองรับสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากการที่คณะกรรมการยุโรปซึ่งเป็นฝ่ายบริหารของสหภาพยุโรป ทั้งยังรับผิดชอบต่อการริเริ่มกฎหมายและการดำเนินงานของสหภาพยุโรป ได้เสนอมติและได้หยิบยกรายงานประกอบการเสนอร่างกฎหมายว่าด้วยการควบคุมหุ่นยนต์ของเมดี เดลโว (Mady Delvaux) สมาชิกกลุ่ม Group of the Progressive Alliance of Socialists and Democrats (S&D Group) ซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองในรัฐสภายุโรปของพรรคสังคมนิยมยุโรป (PES) ที่เสนอแก่รัฐสภายุโรปขึ้นพิจารณา โดยมีผู้ออกเสียงเห็นด้วยกับรายงานนี้ทั้งหมด 17 เสียง และงดออกเสียง 2 เสียง (European Parliament ,2017)

อนึ่ง ประเด็นสำคัญในรายงานประกอบการเสนอร่างกฎหมายนี้ คือ การเสนอกรอบทางจริยธรรมที่จะสามารถนำไปสู่แนวทางของกฎหมายสำหรับการกำหนดสภาพบุคคลให้แก่ปัญญาประดิษฐ์ กล่าวคือ รายงานนี้ต้องการที่จะสร้างสภาพบุคคลให้แก่ปัญญาประดิษฐ์ โดยให้มีสภาพบุคคลแยกต่างหากหรือเป็นเอกเทศจากบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ซึ่งได้ตั้งชื่อสภาพบุคคลใหม่นี้ว่า "บุคคลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Personhood)"

ทั้งนี้ แนวทางในการกำหนดสภาพบุคคลบุคคลอิเล็กทรอนิกส์ที่นำเสนอผ่านรายงานดังกล่าวก็ได้กำหนดคุณสมบัติของปัญญาประดิษฐ์ที่จะสามารถมีสถานะเป็นบุคคลอิเล็กทรอนิกส์ได้ คือ เฉพาะปัญญาประดิษฐ์ที่มีความสามารถในการตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง และมีความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่สามได้เองอย่างอิสระเท่านั้น (European Parliament ,2017) ซึ่งนัยหนึ่งของการกำหนดคุณสมบัติของรายงานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการวิเคราะห์ถึงสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์นั้นไม่อาจจะพิจารณาเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาได้ กล่าวคือ ปัญญาประดิษฐ์ไม่อาจเริ่มสภาพบุคคลเหมือนเช่นบุคคลธรรมดาได้ตั้งที่กล่าวมาแล้ว แต่ปัญญาประดิษฐ์เป็นสิ่งประดิษฐ์ หรือเครื่องจักร หรือเครื่องกลที่เกิดจากการสร้างขึ้นมาจากมนุษย์ เพื่อสร้างความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ให้มีความสามารถเทียบเท่ากับมนุษย์ ทั้งความสามารถในการเรียนรู้ วิเคราะห์และทำงานในอนาคตได้ด้วยตัวเองโดยที่ไม่จำเป็นต้องได้รับคำสั่งจากมนุษย์

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เมื่อวิเคราะห์ประเภทของปัญญาประดิษฐ์ที่จะอยู่ภายใต้คุณสมบัติที่กำหนดไว้ในรายงานดังกล่าวนี้ ปัญญาประดิษฐ์จะต้องเป็นปัญญาประดิษฐ์ประเภทที่สามารถกระทำคล้ายมนุษย์ได้ คิดคล้ายมนุษย์ได้ คิดอย่างมีเหตุผลได้ และกระทำอย่างมีเหตุผลได้ (Stuart J. Russell and Peter Norvig, 1995) หรือก็คือ ปัญญาประดิษฐ์ทั่วไป หรือ Artificial General Intelligence (AGI) ซึ่งบางครั้งอาจเรียกว่า “Strong AI” หรือ “Human-Level AI” และปัญญาประดิษฐ์ประเภทซูเปอร์ปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Superintelligence (ASI) ซึ่งปัญญาประดิษฐ์ทั่วไป (AGI) มีคุณสมบัติของความสามารถ คือ การมีสติปัญญา เทียบเท่ากับสมองของมนุษย์ สามารถเลียนแบบพฤติกรรมของมนุษย์ได้ ทั้งในเรื่องของความสามารถในการคิด เชิงเหตุผล การวางแผน การแก้ปัญหา การคิดในเชิงซับซ้อน และสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองจากประสบการณ์ ส่วนซูเปอร์ปัญญาประดิษฐ์ (ASI) ก็สามารถมีความสามารถดังที่กำหนดไว้ในรายงานนี้ด้วย กล่าวคือเป็น ปัญญาประดิษฐ์ที่ถือว่ามีความสติปัญญาเหนือมนุษย์ มีความฉลาดและระดับปัญญาที่สูงกว่ามนุษย์

สรุปได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมอย่างหนึ่งอย่างใดของมนุษย์ หรือภายใต้การสั่งการอย่างหนึ่งอย่างใดของมนุษย์ หรือภายใต้การบังคับการใดๆ ทั้งปวง ไม่อาจจะได้รับการรับรองสภาพบุคคลนี้ได้ โดยสามารถมีสภาพบุคคลได้เฉพาะแต่ปัญญาประดิษฐ์ที่มีความสามารถในการตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง และมีความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่สามได้เองอย่างอิสระเท่านั้น แต่หากปัญญาประดิษฐ์นั้นได้มาซึ่งสภาพบุคคลตามกฎหมายแล้ว สิ่งที่จะตามความเป็นบุคคลตามกฎหมายนี้มาก็คือ สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ด้วย ซึ่งในรายงานประกอบการเสนอร่างกฎหมายดังกล่าวก็ได้มีการกล่าวถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของปัญญาประดิษฐ์ด้วย กล่าวคือ ในการออกแบบ การใช้งาน การเผยแพร่ และการวิจัยปัญญาประดิษฐ์นั้น จะต้องเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานและต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลและสังคม รวมทั้งต้องเคารพสิทธิในความเป็นส่วนตัวด้วย

เมื่อได้วิเคราะห์ถึงเหตุผลของการกำหนดแนวทางในการกำหนดสภาพบุคคลให้แก่ปัญญาประดิษฐ์ของสหภาพยุโรปนั้นพบว่าสหภาพยุโรปมองว่าพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ในปัจจุบันอาจส่งผลให้การทำงานของมนุษย์ ทั้งอาจก่อให้เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตของการจ้างงานและความสามารถในการทำงานตลอดทั้งในเรื่องของระบบประกันสังคมและความปลอดภัยด้วย ซึ่งความเป็นไปได้ที่ว่าปัญญาประดิษฐ์อาจมีความสามารถเกินขีดความสามารถทางปัญญาของมนุษย์ในลักษณะที่ว่าหากไม่ได้เตรียมตัวไว้ล่วงหน้าก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ และยังเป็นความท้าทายต่อความสามารถของมนุษย์ในการควบคุมการสร้างของตัวเอง ดังนั้น เพื่อความสามารถในการรับผิดชอบและเพื่อให้แน่ใจว่าสังคมจะเกิดความสงบเรียบร้อยจึงจำเป็นต้องออกกฎหมายมารองรับในกรณีนี้ ซึ่งย่อมเป็นไปได้ว่าในอนาคตปัญญาประดิษฐ์จะมีความอิสระเกินกว่ามนุษย์จะควบคุมได้ ทั้งนี้ ในขณะที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ผ่านมาไม่เพียงแต่ทำให้ปัญญาประดิษฐ์สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ที่อยู่ในความสามารถของมนุษย์ที่จะกระทำได้เท่านั้น แต่การพัฒนาคุณลักษณะอิสระและองค์ความรู้ เช่น ความสามารถในการเรียนรู้จากประสบการณ์และการตัดสินใจที่เป็นอิสระ ทำให้ปัญญาประดิษฐ์มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมมากขึ้น และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างรวดเร็ว เช่น ปัญญาประดิษฐ์ที่มีชื่อว่า AlphaGo ที่สามารถเอาชนะมนุษย์ในการเล่นหมากล้อมได้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้คิดตามทีอัลกอริทึม (Algorithm) ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาได้เท่านั้น แต่ยังสามารถเรียนรู้และวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลด้วยตัวเองได้ แสดงให้เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ รวมทั้งสภาพแวดล้อมได้ และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้นั่นเอง ซึ่งบริบทดังกล่าวนำไปสู่ประเด็นสำคัญในเรื่องความรับผิดชอบทางกฎหมายที่เกิดจากการกระทำของปัญญาประดิษฐ์

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การที่ปัญญาประดิษฐ์นั้นเป็นอิสระมากขึ้น จึงไม่อาจจะให้ปัญญาประดิษฐ์ได้รับการพิจารณาให้เป็นเพียงเครื่องมือหรือทรัพย์สินของผู้ผลิต หรือเจ้าของ หรือผู้ใช้ได้อีก เห็นได้ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ทั้งที่เกี่ยวกับความรับผิด หรือ เรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่เพียงพอที่จะรับรองการกระทำและผลแห่งการกระทำที่จะก่อให้เกิดความรับผิดต่อการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของปัญญาประดิษฐ์ได้ เป็นเหตุให้ต้องพิจารณาให้ปัญญาประดิษฐ์ควรมีสภาพบุคคลทางกฎหมาย

นอกจากนี้คณะกรรมการการเสนอแนวทางเกี่ยวกับการสร้างกรอบทางจริยธรรมและกฎหมายที่เหมาะสม โดยจะนำเสนอแนวทางจริยธรรมเกี่ยวกับการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ภายในสิ้นปี พ.ศ. 2561 โดยคำนึงถึงหลักการต่างๆ ของกฎบัตรสิทธิพื้นฐานของสหภาพยุโรป (European Commission ,2018)

แต่ในขณะเดียวกัน แนวโน้มในการกำหนดสภาพบุคคลให้แก่ปัญญาประดิษฐ์ภายใต้กรอบกฎหมายของประเทศไทยนั้น ยังไม่มีกรอบการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ แต่ก็มีมุมมองของนักวิชาการของไทยบางท่านที่ได้ให้ความสำคัญและแสดงความคิดเห็นในเรื่องการให้สภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ เช่น ศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย อริยะนันทกะ ผู้พิพากษาอาวุโสประจำศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางได้ให้แนวทางว่าในการกำหนดสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์นั้น ไม่ใช่เรื่องที่แปลกหรือเป็นเรื่องที่ใหม่ เนื่องจากเราไม่ได้ให้สภาพบุคคลแค่เฉพาะกับบุคคลธรรมดาเท่านั้น ดังนั้นการให้สภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์เองก็เป็นไปได้ที่จะเกิดสภาพบุคคลใหม่ในกฎหมาย (วิชัย อริยะนันทกะ, 2561)

ทั้งนี้ สำหรับปัญญาประดิษฐ์ที่มีอยู่ในประเทศไทยมีลักษณะและความสามารถที่แตกต่างกัน เช่น หุ่นยนต์เก็บกู้ระเบิด หุ่นยนต์นักบิน หุ่นยนต์บาร์ستاในร้านกาแฟ หุ่นยนต์โต้ตอบการสนทนา แต่มีปัญญาประดิษฐ์ที่มีชื่อเสียงสำหรับประเทศไทย คือ หุ่นยนต์ที่มีชื่อว่า “ดินสอ” โดยมีการผลิตออกมาแล้ว 3 รุ่น ซึ่งรุ่นแรกถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการดูแลผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุ เช่น เตือนเมื่อถึงเวลาที่จะต้องกินยา หรือเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉินขึ้นกับผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุนั้นๆ เช่น เกิดการหกล้ม หรือเกิดอันตรายต่างๆ เป็นต้น หุ่นยนต์ดังกล่าวก็จะส่งข้อความไปยังเบอร์โทรศัพท์ของญาติหรือที่กำหนดไว้เป็นเบอร์โทรฉุกเฉิน เพื่อให้ผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที และในรุ่นถัดมาได้ถูกพัฒนาขึ้นให้สามารถทำหน้าที่เป็นพนักงานเสิร์ฟอาหาร รวมถึงสามารถรับออเดอร์ลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการได้ ส่วนรุ่นที่ 3 นั้นได้ถูกนำไปใช้งานในร้านค้า โดยได้มีการพัฒนาให้มีความสามารถในการคิดราคาสินค้าและรับชำระค่าสินค้าได้ ตลอดจนสามารถสนทนากับลูกค้าในภาษาต่างๆ ได้ (ตั้งศิริ, 2016) จึงจะเห็นได้ว่าหุ่นยนต์ดินสอในรุ่นแรกและรุ่นที่ 2 นั้น มีสภาพเป็นเพียงเครื่องมือหรือเครื่องกลที่ทำตามคำสั่งหรือการป้อนคำสั่งของมนุษย์เท่านั้น แต่เมื่อรุ่นที่ 3 มีการพัฒนาให้สามารถมีความคิด ความอิสระนั้น จึงเป็นปัญญาประดิษฐ์ประเภทที่สามารถคิดเชิงนามธรรม หรือ Artificial Superintelligence (ASI) นั่นเอง

อภิปรายผล

จากการศึกษาในเรื่องการให้สภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ โดยจะให้สถานะเป็นบุคคลอีกประเภทหนึ่งแยกต่างหากจากบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลหรือการมีสถานะทางกฎหมายแพ่ง หรือจะให้มีการตีความปัญญาประดิษฐ์เป็นเพียงทรัพย์สินตามระบบกฎหมายนั้น ในเบื้องต้นขณะที่ความคิดเกี่ยวกับสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์อาจเป็นเรื่องที่แปลกใหม่และไม่คุ้นเคย แต่ความรู้สึกเหล่านี้ไม่สามารถใช้เป็นเหตุผลที่จะปฏิเสธในเรื่องการมีสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ได้ เนื่องจากการที่ปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีบทบาทกับการ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ดำรงชีวิตปกติในปัจจุบัน และ ความเห็นที่ว่าปัญญาประดิษฐ์นั้นสร้างขึ้นมาด้วยวิธีเทียมไม่ควรได้รับสภาพบุคคลหรือไม่ควรถูกมองว่ามีสถานะเช่นเดียวกับมนุษย์ไม่สามารถนำมาสรุปการให้สภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ได้ เพราะนิติบุคคลเองก็ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ทั้งหมดเช่นกัน นอกจากนี้ความจริงที่ว่ามนุษย์มีเลือด มีเนื้อ มีร่างกาย แต่ปัญญาประดิษฐ์ทำจากวัสดุและซอฟต์แวร์นั้น ก็ไม่อาจเป็นข้อโต้แย้งได้ เพราะมิฉะนั้นเกณฑ์ในเรื่องนี้ก็อาจจะใช้อ้างเหตุผลในการให้สภาพบุคคลแก่สัตว์ได้เช่นกัน

ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัญญาประดิษฐ์สามารถจะมีสภาพบุคคลตามกฎหมายได้ เนื่องจากหากมองในแง่ของเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและระบบกฎหมายจะเห็นได้ว่าสภาพบุคคลนั้นเป็นก้าวที่สำคัญในการที่จะได้มาซึ่งสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่างๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งการกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลนั้นถือว่าเป็นรากฐานหนึ่งของสังคม และในขณะเดียวกันการมีสภาพบุคคลตามกฎหมายของปัญญาประดิษฐ์จะต้องคำนึงถึงคุณสมบัติที่จะสามารถได้รับการรับรองให้เป็นบุคคลตามกฎหมายเพื่อที่จะให้ปัญญาประดิษฐ์ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ข้อสังเกตคือ ปัญญาประดิษฐ์นั้นไม่อาจเริ่มสภาพบุคคลเช่นเดียวกับกับบุคคลธรรมดาได้ เพราะจุดประสงค์หลักในการสร้างปัญญาประดิษฐ์ก็เพื่อที่จะให้ความสามารถของปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถเทียบเท่ากับมนุษย์ ทั้งความสามารถในการเรียนรู้ วิเคราะห์ และทำงานในอนาคตได้ด้วยตัวเองโดยที่ไม่จำเป็นต้องได้รับคำสั่งจากมนุษย์ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพิจารณาความสามารถของปัญญาประดิษฐ์เปรียบเทียบกับความสามารถของมนุษย์ เพื่อนำไปสู่การพิจารณาถึงการมีสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ด้วยอีกนัยหนึ่ง ทั้งนี้ Michael LaBossiere นักปรัชญาและผู้เชี่ยวชาญด้านจริยธรรมหุ่นยนต์ที่มหาวิทยาลัยเกษตรและเครื่องกลแห่งฟลอริดา (Florida Agricultural and Mechanical University) ก็มีแนวความคิดในแง่ที่ว่าปัญญาประดิษฐ์ก็สามารถมีสภาพบุคคลได้ หากว่าปัญญาประดิษฐ์สื่อสารเป็นภาษาเดียวกันกับมนุษย์ได้ และมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันกับมนุษย์ได้จริง (George Dvorsky, 2018)

เมื่อเห็นว่าปัญญาประดิษฐ์จะสามารถมีสภาพบุคคลได้แล้วนั้น ก็จะต้องพิจารณาต่อไปว่าปัญญาประดิษฐ์ใดที่จะสามารถมีสภาพบุคคลได้ ซึ่งในการแยกความแตกต่างระหว่างปัญญาประดิษฐ์ที่มีสิทธิ์ที่จะมีสภาพบุคคลกับปัญญาประดิษฐ์ที่ไม่มีสิทธิ์ที่จะมีสภาพบุคคลนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การให้สภาพบุคคลตามกฎหมายแก่ปัญญาประดิษฐ์ โดยพิจารณาจากความสามารถและสภาพของปัญญาประดิษฐ์นั้น ไม่ได้หมายความว่าปัญญาประดิษฐ์ทุกประเภทควรมีสภาพบุคคล แต่จะต้องมีเกณฑ์ในการพิจารณาว่าปัญญาประดิษฐ์ใดมีสิทธิ์ที่จะได้รับรองสภาพบุคคลได้บ้าง ซึ่งเกณฑ์หนึ่งที่มีความสำคัญนั้นก็คือ เกณฑ์ของความเป็นเอกเทศของปัญญาประดิษฐ์ กล่าวคือ ปัญญาประดิษฐ์จะต้องมีความอิสระปราศจากการควบคุม สั่งการ หรือบังคับบัญชาของมนุษย์ ตลอดจนจะต้องมีความสามารถในการดำเนินงานโดยไม่มีแทรกแซงของมนุษย์ จึงแสดงให้เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์ที่มีความสามารถที่จะกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้เพียงอย่างเดียว โดยไม่สามารถตอบสนองต่ออิทธิพลจากโลกภายนอกหรือสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องได้นั้น ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาถึงสภาพบุคคลเลย ทั้งนี้ แนวความคิดนี้ก็ยิ่งสอดคล้องกับบทความวิชาการที่ชื่อว่า กฎหมายกับการคุ้มครองปัญญาประดิษฐ์ ของรองศาสตราจารย์ ดร. ภูมินทร์ บุตรอินทร์ อีกด้วย โดยเสนอให้มีการแยกประเภทของปัญญาประดิษฐ์ตามลักษณะที่มีความแตกต่างกัน (ภูมินทร์ บุตรอินทร์ ,2561.)

สรุปได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถมีสภาพบุคคลได้ คือ ปัญญาประดิษฐ์ที่มีสติปัญญาเทียบเท่ากับสมองของมนุษย์ สามารถเลียนแบบพฤติกรรมของมนุษย์ได้ ทั้งในเรื่องของความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล การวางแผน การแก้ปัญหา การคิดในเชิงซับซ้อน และสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองจากประสบการณ์

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

หรือก็คือ ปัญญาประดิษฐ์ประเภทปัญญาประดิษฐ์ทั่วไป หรือ Artificial General Intelligence (AGI) ซึ่งบางครั้งอาจเรียกว่า “Strong AI” หรือ “Human-Level AI” และปัญญาประดิษฐ์ประเภทซูเปอร์ปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Superintelligence (ASI) ที่ถือว่ามีสติปัญญาเหนือมนุษย์ มีความฉลาดและระดับปัญญาที่สูงกว่ามนุษย์ (อริวัฒน์, 2561) แม้ว่าในปัจจุบันยังไม่มีปัญญาประดิษฐ์ประเภทนี้ มีเพียงปัญญาประดิษฐ์ที่มีสามารถและความเชี่ยวชาญที่ใกล้เคียงหรือเทียบเท่ามนุษย์เท่านั้น แต่เพื่ออุดช่องว่างของกฎหมาย หรือเพื่อหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนทางกฎหมาย หรือเพื่อบัญญัติให้กฎหมายมีความครอบคลุมและทันต่อการเปลี่ยนแปลงจึงจะต้องบัญญัติปัญญาประดิษฐ์ประเภทนี้ไว้ด้วย ซึ่งแนวความคิดนี้ก็สอดคล้องกับแนวทางของสหภาพยุโรปนั่นเอง

ทั้งนี้ เนื่องจากการตีความกฎหมายของประเทศไทยนั้น จะต้องถือตามเจตนารมณ์ของกฎหมายควบคู่กับตัวบทกฎหมาย และต้องตีความกฎหมายเพื่อไม่ให้เกิดผลประหลาด (Golden rule) ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า แม้ว่าปัญญาประดิษฐ์จะมีความสามารถดังกล่าวครบถ้วน และมีความเป็นเอกเทศแล้วก็ตาม แต่จะต้องตีความในการให้สภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์เฉพาะกรณีของปัญญาประดิษฐ์ที่มีรูปร่างหรืออยู่ในรูปแบบของหุ่นยนต์ (Robot) เท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องรับรองสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ไม่มีรูปร่าง เพื่อการกำหนดความเป็นตัวตนที่ชัดเจน และเพื่อให้ง่ายต่อการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นรูปธรรม

ในการศึกษาในแง่ของความจำเป็นในการพิจารณาการมีสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์นั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การพิจารณาเรื่องกำหนดสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากหากปัญญาประดิษฐ์สามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเองและมีความสามารถต่างๆ รวมทั้งมีความเป็นอิสระแล้วนั้น กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันอาจจะไม่เพียงพอ หรือกฎหมายไม่ครอบคลุมที่จะคุ้มครองในเรื่องความรับผิดชอบของปัญญาประดิษฐ์ได้ เนื่องจากการที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่แท้จริงที่จะต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายได้ ซึ่งอาจอยู่ในกรณีของการเปลี่ยนการครอบครอง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ถูกผลิตขึ้นในบริษัทต่างประเทศ และได้ส่งขายให้อยู่ในความครอบครองของเจ้าของอื่น หรือผู้ใช้ที่อยู่ในประเทศไทย หากกฎหมายบัญญัติให้ผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบก็อาจจะไม่เป็นธรรมแก่บุคคลดังกล่าว เพราะผู้ผลิตไม่รู้เลยว่าปัญญาประดิษฐ์ที่อยู่ในความครอบครองของเจ้าของหรือผู้ใช้ดังกล่าวนั้นจะเรียนรู้พฤติกรรมหรือสภาพแวดล้อมแบบใด

แต่ในทางกลับกันหากกฎหมายบัญญัติให้เจ้าของหรือผู้ใช้ต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของปัญญาประดิษฐ์ก็อาจเป็นปัญหาต่อไปว่าหากความบกพร่องชำรุด หรือความเป็นอิสระของปัญญาประดิษฐ์ถูกตั้งค่าหรือมีความเสียหายเกิดขึ้นก่อนที่จะมาอยู่ในความครอบครองของเจ้าของหรือผู้ใช้ ซึ่งหากจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบอย่างเคร่งครัดต่อการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของปัญญาประดิษฐ์ก็อาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมหรือเกิดการพิสูจน์มากเกินควรแก่เจ้าของหรือผู้ใช้

แม้ว่าในปัจจุบันสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ยังไม่ได้ส่งผลกระทบต่อมนุษยชาติหรือหน่วยงานต่างๆ มากนัก แต่เห็นว่าควรจะต้องมีกฎหมายเพื่อมาบังคับใช้กับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาแล้วจึงจะหาทางแก้ปัญหา แต่จะต้องมีแนวทางหรือหลักเกณฑ์ต่างๆ รองรับไว้สำหรับปัญหาซึ่งจะเป็นการดีเสียกว่า แต่อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติในเรื่องนี้ไว้โดยชัดเจน ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาค้น ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าไม่มีกฎหมายที่จะนำมาปรับคดีได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 ได้บัญญัติไว้ว่า วรรคแรก กฎหมายนั้น ต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตาม

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น ๆ วรรคสอง เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นว่านั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมาย ซึ่งต้องอาศัยการตีความที่แตกต่างกันไปตามดุลยพินิจของผู้ใช้กฎหมาย แต่หลักกฎหมายหรือแนวทางในการพิจารณาตีความที่เกี่ยวข้องกับปัญหาประติษฐ์ควรมีความชัดเจนและอยู่ในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาความสามารถของปัญหาประติษฐ์นำไปสู่สาเหตุหลักสำหรับการกำหนดแนวทางของปัญหาประติษฐ์ให้เอื้อต่อประโยชน์ของมนุษย์และสังคม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดจากปัญหาประติษฐ์ โดยเราจะต้องแก้ไขหรือการปรับปรุงโครงสร้างทางกฎหมายให้มีความครอบคลุมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นที่เป็นข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ประเทศไทยควรมีนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับปัญหาประติษฐ์ที่ชัดเจน เพื่อสร้างแนวทางในการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรม ซึ่งผู้วิจัยจะได้เสนอแนะในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการทำงาน ควรมีนโยบายที่เข้ามารองรับการว่างงานอันเป็นผลมาจากการใช้ปัญหาประติษฐ์แทนแรงงานมนุษย์

1.2 ด้านจริยธรรม ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน เพื่อไปสู่การสร้างจริยธรรมทั้งในการออกแบบ การผลิต การพัฒนา และการใช้ปัญหาประติษฐ์

1.3 ด้านการปรับปรุงกฎหมาย ควรมีนโยบายในการปรับปรุงโครงสร้างทางกฎหมายให้สามารถบังคับใช้กับกรณีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาประติษฐ์และการกำหนดสภาพบุคคลของปัญหาประติษฐ์ได้

2. ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

2.1 ต้องกำหนดให้มีการจดทะเบียนปัญหาประติษฐ์เช่นเดียวกับการจดทะเบียนของนิติบุคคล

2.2 จัดให้มีกฎหมายเฉพาะสำหรับปัญหาประติษฐ์ เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความสะดวกจาก อาจารย์ภาวิตา คำชาย ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และช่วยเหลือให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางในการทำวิจัย อีกทั้งให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นคุณประโยชน์

และที่สำคัญผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และทุกคนในครอบครัวที่สนับสนุนผู้เขียนในทางการศึกษา ทั้งด้านกำลังใจและทุนทรัพย์ตลอดมา

ผู้เขียนหวังว่า วิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่การศึกษากฎหมายบ้าง ไม่มากก็น้อย หากมีข้อผิดพลาดประการใด ต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

- กิตติศักดิ์ ปรกติ (2550). **คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป ว่าด้วยบุคคลธรรมดาและหลักทั่วไปว่าด้วยนิติบุคคล** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช (2545). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Sir Frederick Pollock (1896). **A First Book of Jurisprudence For Students of the Common Law**. New York : Macmillan.
- Stuart J. Russell and Peter Norvig (1995). **Artificial Intelligence: A Modern Approach** (2 nd ed.). New Jersey: Prentice Hall.

เอกสารอื่นๆ

- ตั้งศิริ (2016). **อนาคตหุ่นยนต์ กับมูลค่าปลีก-บริการ ประเทศไทยพร้อมแล้วหรือไม่**. Retrieved October 24 2018, from <https://bit.ly/2zYy33A>
- ถอดคำบรรยายจากศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย อริยะนันทกะ. “ความรับผิดชอบในการกระทำทางละเมิดของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence).” ในโครงการสัมมนาวิชาการ. จัดโดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร, 2561.
- ภูมินทร์ บุตรอินทร์ (2561). **กฎหมายกับการคุ้มครองปัญญาประดิษฐ์ ตอนที่ 1 แนวคิดและกฎหมายเปรียบเทียบ**. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2561, จาก <https://bit.ly/2QNZ00H>
- อธิวัฒน์ (2561). **การแบ่งระดับความฉลาดของ AI**. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2561, จาก <https://bit.ly/2QP9hua>
- Elvia Arcelia Quintana Adriano (2015). **Penn State Journal of Law & International Affairs: The Natural Person, Legal Entity or Juridical Person and Juridical Personality**. Retrieved October 22 2018, from <https://bit.ly/2qNMIul>
- European Commission (2018). **Artificial intelligence: Commission outlines a European approach to boost investment and set ethical guidelines**. Retrieved October 24 2018, from file:///C:/Users/Administrator/Downloads/IP-18-3362_EN.pdf
- European Engineering Industries Association (n.d.) **Position Paper Civil Law Rules on Robotics Comments on the draft report of the European Parliament**. Retrieved July 25 2018, from <https://bit.ly/2PACDzX>
- European Parliament (2016). **European Civil Law Rules in Robotics**. Retrieved October 23 2018, from <https://bit.ly/2ilgePS>
- European Parliament (2017). **Rise of the robots: Mady Delvaux on why their use should be regulated**. Retrieved June 13 2018, from <https://goo.gl/yH4rk6>
- European Parliament (2017). **Robots: Legal Affairs Committee calls for EU-wide rules**.

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Retrieved October 23 2018, from <https://goo.gl/PqYcUK>

George Dvorsky (2018). **Experts Sign Open Letter Slamming Europe’s Proposal to Recognize Robots as Legal Persons**. Retrieved July 17, 2018 , from <https://bit.ly/2BpON4u>

Mady Delvaux (2017). **DRAFT REPORT with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL))**. Retrieved July 31 2018, from <https://bit.ly/285CBjM>.

Steven De Schrijver (2018). **The Future Is Now: Legal Consequences of Electronic Personality for Autonomous Robots**. Retrieved June 24 2018 from <https://bit.ly/2DFjOVT>

Tommi Sepponen, Lauri Talumäe, Florian Büth (2017). **The necessity for and feasibility of the personhood of autonomous AI**. Retrieved October 22, 2018, from <https://bit.ly/2QP7B3G>